

HARF İNKİLÂBININ GERÇEKLEŞTİĞİ SÜREÇTE ATATÜRK'ÜN TEKİRDAĞ'I ZİYARETİNİN BASINDAKİ YANSIMALARI

Özgür MERT *

Öz

Türk inkılâbının amacı, yeni kurulan Türk devletine siyasal, ekonomik, kültürel ve toplumsal alanda millî bir yapı kazandırmaktı. Osmanlı Devleti'nin ümmetçi devlet yapısı sebebiyle Türkler kendi öz dilini yansıtmayan bir yazı dili olan Osmanlıca'yı kullanmak zorunda kalmışlardır. Osmanlıca'nın Türk halkının okuma yazma kullanımını zorlaştırdığı Tanzimat döneminde anlaşılmissa da, yazı dili olarak kabul edilen Osmanlıca'yı değiştirerek Latin harflerine geçmek geleneklere ve dine saldırı olarak algılanacağı düşünceleriyle hiçbir devlet adamı buna cesaret edememiştir.

Türk milletinin çağdaşlığa ulaşmak için asıl ihtiyacının kendi dil, tarih ve kültürüne kavuşması gerektiğinin bilincinde olan Gazi Mustafa Kemal, yeni kurulan Türk devletine siyasî bir biçim verdikten sonra Türk toplumuna kendi millî kültürünü verme konusunda harekete geçti. Millî kültürün Türk halkına kazandırılması ve Türk milletine asıl kimliğini iade etme mücadelesinde ilk adım Harf inkılâbının gerçekleştirilmesi olmuştur. Gazi Mustafa Kemal, bu inkılâbın kısa sürede gerçekleştirilmesi için bizzat kendisi kara tahta başına geçerek öğretmen bilim adamı ve milletvekillerine dersler vermiş sınavlardan geçirmiş, onları bu konuda yöreklendirmiştir. Gerçekleştirdiği her inkılâpta olduğu gibi Türk halkına Türk alfabesinin benimsetilmesinde basın büyük desteğini almıştır. Bununla da yetinmeyerek yeni Türk harflerini Türk halkına benimsetmek için yurt gezisine çıkmıştır. Gazi'nin bu amaçla gittiği ilk yer Tekirdağ'dır. Gazi Mustafa Kemal'in ilk fırka komutanlığı yaptığı yer olan Tekirdağ, 23 Ağustos 1928 tarihinde Gazi'nin ilk kez kara tahta başına geçerek öğretmenlik yaptığı ilk şehir unvanını almıştır. Tekirdağ halkının bu tarihte Gazi'ye karşı göstermiş olduğu sevgi, güven, Türk alfabesini öğrenme konusunda göstermiş olduğu samimiyet O'nun Harf İnkılâbını gerçekleştirme konusundaki azim ve cesaretini arttırmıştır.

Anahtar Kelimeler: Harf İnkılâbı, Millî Kültür, Türk Basını.

* Dr., Çorlu İMKB Fen Lisesi Müdür Yardımcısı, Tarih Öğretmeni, Çorlu/Tekirdağ,
(mrtozgrmr@hotmail.com).

THE REFLECTIONS OF ATATÜRK'S VISIT TO TEKİRDAĞ ON MEDIA DURING TO PROCESS OF LETTER REVOLUTION

Abstract

The purpose of Turkish Revolution was to provide the newly founded Turkish Government a national structure in the political, economical, cultural and social sphere. Because of the Ottoman Empire's Pan-Islamic state structure, Turkish people was forced to use Ottoman Turkish which was a written language that did not reflect their own language. Although it was understood in Tanzimat Period that Ottoman Turkish was complicated Turkish people's literacy, none of the statesmen dared to accept Latin alphabet because to change Ottoman Turkish that was accepted as a written language and to accept Latin alphabet were perceived as offensive to traditions and language.

Ghazi Mustafa Kemal, who was aware of the fact that it was vitally necessary for the Turkish nation to regain their own language, history and culture in order to reach in order to reach modernity. After he set up a new political form of Turkish State, he took action to give Turkish society's own national culture. The first step was the realization of Letter Revolution in the struggle of gaining national culture of Turkish Nation and returning the actual identity of Turkish Nation. To realize it in a short period, he went to blackboard on his own; he taught to teachers, scientists and the members of Parliament; he examined them and emboldened them about that situation. As each revolution he carried out, he took great support from the press about being adopted Turkish Alphabet. Besides those, he went to country trip to adopt new letters to Turkish people. Tekirdağ was the first place where he went for that aim. Tekirdağ which was Ghazi Mustafa Kemal's first commander of military division, took the first city title as Ghazi's going to board as a teacher on 23rd august 1928. In that time, love and trust that Tekirdağ's people showed towards to Ghazi and sincerity in learning Turkish Alphabet, increased Ghazi's perseverance and courage about realization of Letter Alphabet.

Keywords: Letter Revolution, National Culture, Turkish Press.

Giriş

Cumhuriyetin İlanı ile birlikte siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel alanda tepeden tırnağa gerçekleştirilen inkılaplarla yeni Türk devletinin tamamen kabuk değiştirdiği bir dönem başlamıştır. Cumhuriyet dönemi inkılaplarının amacı, ulusal egemenliğe dayanan tam bağımsız, millî bir devlet ve toplum biçimi yaratmaktır. Cumhuriyet döneminde yapılan inkılaplar, Türk milletini geçmişinden kültüründen koparan, Doğu kültürü yerine, Türk milletini yabancı Batı kültürüne yaklaştıran inkılaplar olarak nitelendirilmiştir¹. Bunun aksine Türk inkılabı, Türk toplumunu asıl özüne döndüren, Türklerin

1 Bekir Berat Özipek, "Muhafazakârlık, Devrim ve Türkiye", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce-Muhafazakârlık*, İletişim Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 2009, ss. 80-81; Mehmet Akıncı, *Türk Muhafazakârlığı Çok Partili Siyasal Hayattan 12 Eylül'e*, Ötüken yay., İstanbul, 2012, ss. 187-195.

Orta Asya'dan beri oluşturdukları siyasal, toplumsal ve kültürel asıl hayat tarzlarını çağın koşullarına uygun olarak yeniden yorumlayarak Türk milletine kazandırmıştır.

Harf inkılâbının amacı, Türk milletinin geçmişi ile olan bağları koparmak değil, Türk milletini eğitim ve kültür alanında daha iyi bir düzeye ulaştırmak, Türk milletinin her alanda diğer toplumlar kadar uygar olduğunu göstermekti². Türk kültürüne bir hedef ve yön verme isteğinde olan Gazi Mustafa Kemal, ilk olarak millî sınırları belirleyerek, Türk milletinin kendi öz kültürüne uygun tarih ve dil anlayışını bu sınırlar içinde hâkim kılmayı amaçladı. Türk milletinin kalkınma ve çağdaşlaşması için kurulan yeni devletin tüm kurumlarına millî kimlik, Türk halkına da millî bir hafıza verme çabası içine girdi³.

Büyük Selçuklu Devleti'nden itibaren Türkler birden fazla etnik köken, dile sahip olan milletlere hükmettiler. Kendi kültürlerini bu milletlere aktarırken bu milletlerin kültüründen de etkilendiler. Büyük Selçuklu Devleti'nden itibaren Arapça ve Farsça Türk dili üzerinde etkili olmuş, bilim ve edebiyat dili olarak kabul edilmiştir. Osmanlı Devleti de çok uluslu bir devlet haline gelince yeni oluşturulan Osmanlı kültür ve medeniyeti Türk, Arap ve Fars kültürlerinin bir bileşkesi olarak sunulmuşsa da özellikle toplumsal ve kültürel alanda Arap ve Fars kültürünün etkisi altında kalınmıştır. Türkçe giderek önemini kaybederek Anadolu'da yaşayan Türk halkının konuşma dili boyutunda kalmıştır. Osmanlıca'nın Arapça ve Farsça kelimelerin etkisinde kalması bu dili zor anlaşılabilir hale getirdiği gibi, Arap harflerinin Türkçe kelimeleri ifade etmedeki yetersizliği ve gramer kurallarının zorluğu kırsal kesimde yaşayan Türk halkının Osmanlıca'yı anlamak bir yana, kendi dilini bile yazıp okuyamamasına neden olmuştur⁴.

Bu çalışmada, Harf İnkılâbının gerçekleştirilmesinin zorunlu kılan sebepler, Tanzimat Dönemi'nden Latin alfabesinin kabul edilmesine kadarki süreçte kısaca harfleri ve imlayı ıslah etme yolunda yapılan girişimler belirtilmiştir. Asıl olarak ta Cumhuriyet döneminde Harf İnkılâbına geçiş esnasında Türk basınının katkısı, Gazi Mustafa Kemal'in Tekirdağ'ı ziyareti ve Türk basınına yansımaları, Harf İnkılâbının kabulüne ilişkin değerlendirmeler analiz edilmiştir.

1. Harf İnkılâbı Fikrinin Tarihsel Gelişimi

Osmanlı Devleti'nde Türk tarihi Türklerin İslamiyet'i kabulünde önemli bir kırılma noktası olan Talas Savaşı ile başlatılırken, dil alanında Türkçe, Arapça ve Farsça kelimelerin birlikte kullanıldığı, Türkçe kelimelerin Arap harfleriyle

2 Mehmet Tekin, *Harf İnkılâbı Türk Ocaklarının Çalışmaları Ve Hatay'da Yeni Yazı*, Kültür Eğitim Basımevi, Antakya, 1988, s. 57.

3 Bayram Kodaman, *Cumhuriyet Tarihi-Fikri Temelleri Ve Atatürk*, Isparta, 1999, s.71.

4 Neriman Tongul, " Türk Harf İnkılabı", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 33-34, (Mayıs, Kasım 2004), s. 104.

yazıldığı “Osmanlıca” adı verilen bir yazı dili kullanılmaya başlanmıştır. Bu yazı dili her ne kadar hâlâ günümüzde de bazı çevreler tarafından kabul edinilmek istenilirse de Arap harflerinin öğrenilmesindeki zorluk, Türkçe kelimeleri Arap harfleri ile ifade etme zorluğu, Arapça kelimeleri öğrenme ve bu kelimelerin telaffuzundaki zorluklar nedeniyle Türk halkının okuma yazmasını zorlaştırmıştır. Bu sorun Atatürk’ün Türk Harf inkılabı girişiminde bulunmadan çok öncesinde dile getirilmiş, tartışılmış ancak uygulamaya konulamamıştır.

Türkiye’de alfabe değişikliği ihtiyacı birdenbire Cumhuriyet döneminde ortaya çıkmış veya Latin harflerine geçiş fikri bir tek Mustafa Kemal Atatürk tarafından ortaya atılmış, aceleye getirilerek uygulanmış bir inkılâp değildir. Alfabe değişikliğine geçilmesinin sebepleri uzun yıllar tartışılmış, birbirinden farklı çözümler ortaya konulmuştur. Osmanlı Devleti’nin Avrupalı devletlerden siyasal ve ekonomik anlamda geri kaldığını kabul edip, batılılaşma hareketlerinin başlamasıyla birlikte, ilk olarak eğitim alanında yeni açılan batı tarzı okullarda askeri ve mesleki alanda öğrenilen bilgilerin yanında, yabancı dil öğrenme gerekliliği de duyulmuştu. Bu durum Arap alfabesi yanında Latin asıllı alfabelerin öğretilmesini de geçerli kılmıştır. Azınlık ve yabancı okulların açılması, Avrupalı devletler ile gelişen ilişkilerin giderek artmasıyla da yabancı dil öğreniminin zorunlu hale gelmesi Osmanlı Devleti’nde alfabe ikiliği tartışmalarının temeli olarak görülmüştür. Batı tarzı okullarda yetişen ve Osmanlı Devleti’nin bürokrasisine hâkim olan yeni nesil yönetici ve bürokratik sınıf, Osmanlıcanın dilinin ağır olması, bürokrasi alanında, divanî, rik’â ve siyâkat gibi ayrı yazım teknikleri olması sebebiyle okumayı zorlaştırması, Avrupa’dan alınan bilimsel ve teknik terimleri tam anlamıyla karşılamadığı için bir müdahale gerekliliğini savunmaya başlamıştı⁵.

Tanzimat dönemi Avrupa ülkeleri ile ilişkilerin önem kazandığı ve Batı medeniyetinden geri kalındığının kabul edildiği dönem olmuştur. Ayrıca bu dönem, Osmanlı Devlet adamları ve bürokrasi sınıfı tarafından devletin çöküntüden nasıl kurtarılacağı sorusuna cevap arandığı, siyasi, ekonomik, kültürel ve yönetim alanında çok yönlü olmak üzere çözüm önerilerinin ortaya atıldığı, tartışıldığı uygulamaya dönüştürülmeye çalışıldığı bir dönemdir. Devleti geri kalmışlıktan kurtarmak için üzerinde ısrarla tartışılan konulardan biri de eğitimin geliştirilmesi ve okumanın kolaylaştırılması olmuştur. Bu amaçla Osmanlıca harflerin ıslah edilerek dilimize uygun hale getirilmesi konusunda ilk kez Ahmet Cevdet Paşa *Kavâid-i Osmaniye*(1851) adlı eserinde Türkçede bulunup da Arap harfleriyle gösterilemeyen sesleri belirtmek için bir yol bulunması gerektiğini belirtir. Bununla birlikte ders kitaplarının hazırlama ve dönemin eğitim politikalarını belirlemede bir danışma meclisi özelliği taşıyan Encümen-i Daniş, Ahmet Cevdet Paşa’nın önerisini yenileyerek Arap harflerinin üstüne konulacak bazı işaretlerle, Türkçedeki bazı sesli harflerin

5 Rekin Ertem, *Elifbeden Alfabeğe, Türkiye’de Harf ve Yazı Meselesi*, Dergah yay., 1. Baskı, İstanbul, 1991, ss. 29-52.

karşılanmasını önermişti. Hatta Encümen-i Daniş'in aldığı bir kararla, 1863-1864 yılının kitapları harekeli olarak basılır⁶.

Sultan Abdülaziz döneminde Osmanlıcanın Türk halkının okuma-yazma öğrenmesinde zorluklar yaşamasına sebep olduğunu 1862'de *Cemiyet-i İlmîye-i Osmaniye* (Osmanlı İlim Cemiyeti) ve "*Mecmua-i Fünun*" daki konuşma ve yayınlarıyla ortaya koyan diğer bir devlet adamı uzun dönemler Maarif Nazırlığı (Millî Eğitim Bakanlığı) görevinde bulunan Münif Paşaydı⁷. Münif Paşa, Latin harfleriyle kitap basmanın, Osmanlıca harflerle kitap basmaktan daha kolay olduğundan bahisle, harflere hareke ve işaretler koymak veya kelimeleri birleştirmeden (hurûf-u mukattaa veya huruf-u munfasıla) ile yazmak gerektiğini savunmuştur. Münif Paşa'ya göre, Arapçada sesli harfleri ifade etmede kullanılan üstün(fetha), esre(kesre) ve ötre(zamme) gibi sadece üç hareke ile sekiz ses karşılanmak durumunda kalınıyordu. Arapçada sesli harflerin olmayışı ve harekelerin bu ihtiyacı karşılamaması sebebiyle okuyan gerçekte harfleri değil, daha önce göz aşinalığı kazandığı, okuma alışkanlığı kazandığı kelimeleri okuyabilmekte, ilk karşılaştığı kelimeleri okuyamamaktaydı. Bununla birlikte, Arapça ve Farsça gramer kurallarının terkip usullerinin okuma ve yazmayı zorlaştırdığını, Arapça harflerin matbaa diziminde çıkardığı problemler sebebiyle gazete ve dergi basımını zorlaştırmaktaydı. Münif Paşa, Arapça harfler ile okuma yazma sorunu çözmek için harflerin alt ve üstüne bir takım işaretler konulmakla birlikte ses işaretlerinin de harflerin hemen arkasına konulmasını önermişti. Hareke koymanın kolay yazma ve okuma yönünden amaca hizmet etme açısından daha kullanışlı olduğunu belirtmiş ise de yazma konusunda güçlüğe sebep olacağından kelimeleri birleştirmeden yazmanın daha uygun olacağını savunmuştu⁸. Münif Paşa'nın savunusuna uygun olarak Arapça ve Farsça sözcükler dışında Türkçe sözcüklerin ünlülerini eksiksiz yazmak denenmiş ise de bir sonuç alınamamıştı. Başlıca zorluk ise ünlü harflere az yer veren Arapça ve Farsça sözcüklerin doğru okunup yazılmasında görülmüştü⁹.

Tanzimat döneminde Arap harflerinin ıslahı konusunda Abdullah Cevdet Paşa ve Münif Paşa'nın başlatmış olduğu tartışmalar, Azeri tiyatro sanatçısı Mirza Fethali Ahunzade, Melkon Han ve Namık Kemal'in katılmasıyla devam eder. Fethali Ahunzade, Arap harflerinin noktalarının kaldırılması yerine başka işaretlerin kullanılmasını savunur. Bu konudaki eserini dönemin sadrazamı Keçecizade Fuat Paşa'ya verir. Paşa'da bu teklifin incelenmesi için Cemiyet-i İlmîye-i Osmaniye'ye gönderir. Ahunzâde'nin harf ıslahı ve değişikliği

6 A.g.e.,s. 97-100.

7 Abdülkadir Karahan, "Yeni Alfabe Kabulünün Millî kültürümüz Bakımından Önemi ve Sonuçları", *Harf İnkılâbı Sempozyumu*, İstanbul, 1983, s. 8.

8 Âdem Akın, *Münif Paşa Ve Türk Kültür Tarihindeki Yeri*, Atatürk Araştırma Merkezi yay., Ankara, 1999, ss. 110-118.

9 Mustafa Canpolat, "Arap yazılı Türk Alfabesinin Gelişmesi", *Harf Devriminin 50. Yıl Sempozyumu*, Türk Tarih Kurumu yay., Ankara, 1981, s. 48.

prensip bakımından uygun görünmekle beraber uygulama bakımından zorluklara neden olacağı için kabul görmez. Yine Melkon Han, Arap harflerinin ıslah edilmesini bu yapılmadıkça bu harflerin okuma ve yazmayı zorlaştırdığı için Batı medeniyetinin seviyesine ulaşamayacağını belirtir¹⁰. Namık Kemâl ise, Melkon Han'a yazdığı cevapta Arap harflerinin kelime başında, ortasında ve sonunda farklı sesleri ifade etmesi sebebiyle ortaya çıkan harflerin harekelenmesini savunur. Namık Kemal, Arap harflerinin terk edilerek Latin harflerinin kullanılmaya başlanması fikirlerine karşı çıkar. *Terakki* gazetesinde Arap harflerinin değiştirilmesini savunan, Arap harfleri değiştirilmedikçe Osmanlıların ilerlemesinin mümkün olmadığını iddia eden Hayreddin Bey'in tersine Arap harflerinin değiştirilerek Latin alfabesine geçişin, eski eserlerden faydalanmayı güçleştireceği, eski eserlerin yeni harflerle çevrilmesinin birkaç yüzyıl süreceği, yeni harfleri öğrenmeye harcanacak zaman gibi mahzurları sıralar¹¹.

Tanzimat döneminde alfabet tartışmaları kendini Türk dilinin sadeleşmesi, okuma yazma oranının yükseltilmesi, ilim ve teknikte yabancı dillerden alınan kelimeleri Osmanlıcada tam karşılanamaması gibi nedenlerle genelde "*ıslah-ı huruf*" alfabenin ıslahı olarak kendini göstermiştir. II. Meşrutiyet döneminde de Tanzimat döneminde olduğu gibi, hâkim olan fikir, harflerin okuma ve yazmada karışıklığa yol açan aksaklıkları giderecek şekilde ıslah edilmesi düşüncesine odaklanılmıştır. Bununla birlikte Batıda eğitim gören Osmanlı aydınlarının sayısı Latin harflerine geçiş konusunda Tanzimat dönemine oranla artış göstermiştir. Bu kişilerin Cumhuriyet döneminde bu konudaki ısrarlarını sürdürmeleri Latin alfabesine geçiş fikrinin sürekli gündemde kalmasını sağladığı gibi Mustafa Kemal Atatürk'ün Harf inkılâbını gerçekleştirirken dayandığı kadro haline gelmişlerdir.

II. Meşrutiyetin ilanından kısa bir süre sonra harf ve imlâyı düzeltme amacıyla Maarif Nazırı (Milli Eğitim Bakanı) Şükrü Bey zamanında "*sarf*", "*imlâ*", "*lügat*" encümenleri ile İslahat-ı İlmiye Encümeni (Bilimsel Terimler Kurulu) adı altında encümenler kurulur. Harflerin ıslahı konusundaki resmi girişimlerin yanında 1911 yılında Recaizâde Mahmut Ekrem Bey'in başkanlığını üstlendiği "*İslah-ı Hurûf Cemiyeti*" adında bir cemiyet kurulmuştur¹². Ayrıca bu dönemde yazı sorununun çözümü için Latin alfabesinin kabul edilmesi gerekliliğini dile getirenler olmuşsa da Tanzimat döneminde olduğu gibi aynı gerekçelerle karşı çıkılır. II. Meşrutiyet döneminde harflerin ıslahı konusunda, "*ıslah-ı huruf*" çular ve "*huruf-u munfasıla*" cılar olmak üzere iki farklı görüş tarafı vardı. "*İslah-ı huruf*" u savunanlar, Türkçe kelimelere, "*hareke-i resmîye*" yani üstün (fetha), esre (kesre) ve ötre (zamme) koymamayı, bunun yerine sesli harfleri و, ی, ة gibi

10 Ercan Uyanık-İrfan Davut Çam, "Arap Elifbası'ndan Latin Alfabesine Geçiş Sürecinde Garpcı Söylemler", *Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi*, XIV/29(2014-Güz), s. 192.

11 Ertem, a.g.e., ss. 100-105.

12 Uyanık ve Çam, a.g.m., s. 193.

Arap harfler kullanarak karşılamayı savunmuşlardır. “*Huruf-u munfasıla*” yı savunanlar, işaret ve imla harfleri eklemek, harf almak atmak yoluyla düzenlemek, harfleri birleştirmeden ayrı yazarak Avrupalılar gibi soldan sağa doğru Arap harfleri ile yazmayı düzenleme yoluna gitmeyi önermekteydiler. Bu yazı tarzını savunanların başında Milaslı Dr. İsmail Hakkı Bey ve Enver Paşa gelmekteydi¹³. I. Dünya Savaşı öncesinde Enver Paşa Osmanlı ordusundaki askerlerin okuryazarlığı arttırmak amacıyla “*bitişik harfli*” yazı yerine “*ayrık harfli*” yazıyı kullanmayı istemiş,¹⁴ savaş sırasında da bu emir uygulanmaya başlanmıştı. Ancak yeni yazının imlâ kuralları, eski imlâyâ alışmış olanlar için zorluk çıkartır. Savaştan bir ordunun alışık olunmayan bu yeni imlâ ile gönderilen emirlerin okunması ve cevapların da aynı yazı ile yazılması mesele olur. Bu yeni imlâ kurallarının savaş sonrasında kullanılması teklif edilir, fakat bu teklifler Enver Paşa tarafından kabul olunmaz. Ancak yeni imlâ da zamanla kullanılamaz olur¹⁵.

II. Meşrutiyet döneminde “*ıslah-ı huruf ve huruf-ı munfasıla*” yı savunanlar ile birlikte Latin harflerini kabul etmek fikrini savunanlarda bulunmaktaydı. Latin harflerini kabul etmek fikri Hüseyin Cahit (Yalçın), Falih Rıfıkı (Atay), Yakup Kadri (Karaosmanoğlu), Yunus Nadi (Abaloğlu), Celâl Nuri (İleri), Şükrü Saraçoğlu ve Abdullah Cevdet gibi genelde Batıda eğitim görmüş kimselerin tercihiydi¹⁶. Bu kişilerin arasında Latin harflerinin en ateşli savunucusu olarak Hüseyin Cahit kabul edilebilir. II. Meşrutiyet döneminde Talât Paşa'nın sadrazamlığı döneminde kendisine Maarif Nazırlığı önerilmiş, ancak o bu öneriyi Latin harflerinin kabulüne bağlamıştı. Bu isteği kabul görmeyince de Maarif Nazırlığı teklifini reddetmişti. Latin harflerinin kabulü konusundaki ısrarlarına devam ederek *Tanin* gazetesinde bu doğrultuda yazılar yazmaya devam eder¹⁷. Celâl Nuri ise, geri kalmış olan Türk lisan ve edebiyatının geliştirmenin tek yolunun Latin harflerini kabul etmekten geçtiğini savunur. Latin harflerine geçiş gerekçesini zihniyet değişikliğini gerçekleştirmek için evrensel olanı, yani Latin harflerini benimsemekle olacağını ve harf değiştirmenin sadece Osmanlı toplumuna özel bir durum olmadığını belirtir. Celâl Nuri, Türkçenin, Arap harflerine oranla Latin harflerine uygulanmasının daha kolay olması sebebiyle okuma ve yazma oranının artabileceği iddiasıyla Maarif Nezareti'ne öneride bulunur. Bu önerisinde Latin harfleri uygulamasının bir yıllık süreyle önceden seçilen illerde denendikten sonra okuma yazma oranında ve eğitimde istenilen başarının gerçekleşmediği takdirde bu uygulamanın terk edileceğini dile getirir¹⁸.

13 M. Şakir Ülkütaşır, *Atatürk ve Harf Devrimi*, Ankara, 1973, s. 21-35.

14 İsmet Görgülü, “Harf İnkılâbı ve Atatürk”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. V, Kasım 1988, Sayı: 13'den ayrı basım, s. 31.

15 Murat Bardakçı, *Enver*, Türkiye İş Bankası Kültür yay., 1. Basım, İstanbul, 2015, ss. 138-139.

16 Musa Duman, “Yenileşme Döneminde Türk Dili”, *Türkler Ansiklopedisi*, C. 15, ss. 122-124.

17 Hilmi Bengi, *Gazeteci, Siyasetçi ve Fikir Adamı Olarak Hüseyin Cahit Yalçın*, Atatürk Araştırma Merkezi yay., Ankara, 2000, ss. 34-35.

18 Uyanık ve Çam, *a.g.m.*, s. 195.

Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinde Arap alfabesindeki sesli harf yetersizliği ve çeşitli yazım kuralları sebebiyle Osmanlıcanın okuma yazmayı zorlaştırdığı ve eğitimde ilerlemeye engel olduğu devlet adamlarınca ortaya konulmuştur. II. Meşrutiyet'in ilanına kadar tartışmalarda hâkim olan fikir, harfleri okuma ve yazmada karışıklığa yol açan aksaklıkları giderecek şekilde ıslah edilmesi düşüncesinde odaklanılmıştır. Bununla birlikte Tanzimat döneminden farklı olarak Latin harflerinin kullanılmasını açıkça savunan şair, yazarlarda mevcuttur. Bu kişiler Latin harflerinin kullanımına geçiş aşamasında Mustafa Kemal Atatürk'ün yararlandığı kişiler olacaktır. Bu kişilerin sayesinde 1920 li yıllarda alfabe ile ilgili tartışmalar “ıslahı huruf” yani alfabenin ıslahı boyutundan “tebdil-i huruf” alfabe değişikliği boyutuna taşınmıştır. 1920’li yıllarda Arap harflerinin kullanımının bırakılarak, Latin alfabesine geçilmesini savunanlar, Arap alfabesinin Türkçenin bünyesine uygun olmadığı ve imlâ bozukluğuna sebep olduğu, Batı medeniyetine dâhil olmak isteyen bir toplumun Latin harflerini kullanmak zorunda olduğu, Latin harflerini kabul etmedikçe yapılan inkılâpların eksik kalacağını dile getirmekteydiler. Latin harflerinin kabul edilmesine karşı olanlar ise, mevcut harflere bir iki işaret ilave edilmesi ve Türkçeye fazlalık sayılan harflerin çıkarılması ile imlâ sorunun çözüleceğini, Batı medeniyetine dâhil olmanın Avrupa'nın kullandığı yazı şeklinin alınmasını gerektirmediği, Latin harfleri ile yapılan İnkılâplar arasında bağ kurulamayacağını, Türk halkı arasında okur-yazar oranının düşüklüğünün ekonomik gelişmenin gecikmesi ve eğitim sisteminden bozukluğundan kaynaklandığı fikrini ileri sürmekteydiler. Ancak Latin alfabesine geçişe karşı tavır takınmalarının en önemli sebebi Latin alfabesine geçişle birlikte İslâm dünyası ile bağların kopacağına yönelik düşünceleri idi¹⁹.

Arap harflerinin bırakılarak, Latin harflerinin kabulü konusundaki tartışmalar 1923 yılında toplanan İzmir İktisat Kongresi'nde tekrar alevlenir. İktisat kongresinde, yeni kurulacak Türk devletinin ekonomi ve kalkınma politikaları tartışılmakla birlikte birçok sosyal ve kültürel meseleler de gündeme gelir. İzmirli Nazmi ve iki arkadaşı Latin harflerinin kabulü ile ilgili olarak önerge verir. Ancak kongre önerge reddedilir. Kongrenin hemen sonrasında Kazım Karabekir, Latin harflerinin kabulü ile ilgili olarak *Hakimiyet-i Milliye* gazetesinde Latin harflerine geçilmesine karşı itiraz nedenlerini açıklayan bir makale yayınlar. Bu makale Cumhuriyet döneminde Latin alfabesine karşı çıkışın asıl nedenini doğrulaması açısından önemlidir. Kazım Karabekir makalesinde, Latin harflerinin kabulüyle Türk milletinin hem geçmişiyile, hem de İslam milletleriyle bağlarının kopacağı endişelerini dile getirmekteydi. Kılıçzade Hakkı, Kazım Karabekir'in makalesine karşılık olarak *içtihat* dergisinde Türklerin İslâm dinini benimsemeleri yanında Türk ırkına mensup olduklarını, bu sebeple de Türk kültürüne uygun bir alfabenin yani Latin alfabesinin kullanılmasını

19 Hüseyin Yorulmaz, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Alfabe Tartışmaları*, İstanbul, 1955, ss. 7-11.

savunur²⁰. Latin harflerine geçme düşüncesi Celal Nuri, Hüseyin Cahit Yalçın, Şükrü Saraçoğlu gibi yazar, edebiyatçı ve siyaset adamları tarafından değişik mecralarda tartışmaya açılarak gündemde tutulmaya devam edilir. Hüseyin Cahit Yalçın, bu düşüncesini Mustafa Kemal'in İzmir'de gazetecilerle gerçekleştirdiği toplantıda doğrudan dile getirir. Mustafa Kemal, aslında çok önceden kafasında tasarladığı²¹ bu düşüncüyü hayata geçirmeyi henüz zamanının gelmediği gerekçesiyle kabul etmemişti²². Bunun nedeni, Mustafa Kemal'in aşama aşama şartlar oluştuğunda Türk milletine benimsetmeye çalışacağı yenilikler arasında siyasi alanda yapılacak inkılâplara öncelik vermesiydi. Cumhuriyet rejimi ve laiklik ilkesinin Türk toplumuna benimsenmesinden sonra, Türk toplumunda yeni bir millî kimlik oluşturma, Türk toplumuna çağdaş görünüm verme amacı taşıyan inkılâpları gerçekleştirme uygulamasına geçilmiştir.

Mustafa Kemal, yapacağı işleri belli kısımlara ayırarak günün koşul ve şartlarından yararlanıp, ilk önce inkılâpları nasıl gerçekleştireceği konusunda plan yaptıktan sonra halkı yapacağı inkılâplar konusunda duygu ve fikir açısından hazırlayıp hedefe ulaşmaya çabalamaktaydı. Mustafa Kemal, Latin harflerinin kabulü konusunda aynı yolu takip etmişti. Bulunduğu meclislerde hükümet bakanları ve bürokratlarının Latin harfleri konusunda açıklama içeren konuşmalar yapmasını sağladı. Daha sonra bu konu basına sızdırılarak gazetelerin Latin harflerinin kullanımı konusunda anket yapması sağlanır. Başlangıçta Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinde olduğu gibi "9 asırlık bir kültür vasıtasından bir anda kopulabilir mi?" gibi endişelerle Latin alfabesine geçişe karşı çıkılmıştı. Ancak Mustafa Kemal'in Tanzimat ve Meşrutiyet devlet adamlarından farkı, geçmişin deneyimlerinden de faydalanarak gerçekleştireceği inkılâpları planlayarak süratle hareket etmesi, yapmış olduğu hazırlıklar ve almış olduğu önlemler ile olmaz denilen inkılâpları gerçekleştirmesiydi. Mustafa Kemal'in bu özelliği arkasındaki inkılâpçı kadro ve halk tarafından bilinmekteydi. Bu sebeple inkılâpçı kadronun Mustafa Kemal'in Harf inkılâbını da aynı şekilde gerçekleştirebileceğine yönelik güveni tamdı. Mustafa Kemal, 1927 yılındaki kişisel incelemelerinden sonra, 1928 kış aylarında incelemelerini genişletmeye başlar. Çankaya'da dil ve tarih ile ilgilenen şair, yazar, milletvekillerinden oluşan bir kadro ile Türk dilinin farklı milletlerin kullandıkları alfabelere gramer, nahiv, imlâ açısından uyarlanıp uyarlanamayacağı incelemelerinde bulunuyor ve çalışmaları sistemli bir biçimde devam ettiriyordu²³. Bu incelemelere resmîlik kazandırmak için 23 Mayıs 1928 tarihinde Maarif Vekâletinin teklifi ile Bakanlar Kurulu'nda Latin harflerinin incelenmesi için "Dil Encümeni" nin kurulması

20 Agah Sırrı Levend, *Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri*, 2. Basım, Türk Tarih Kurumu yay., Ankara, 1960, ss. 392-393.

21 Mazhar Müfit Kansu, *Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber*, C. 1, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1966, ss. 130-132.

22 Burhan Paçacıoğlu, *Sivas Basınında Harf İnkılâbı*, Önder Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş., Sivas, 1990, ss. 20-22.

23 Naşit Hakkı Uluğ, *Üç Büyük Devrim, Eğitimin Birleştirilmesi, Şapka ve Giyimini Değiştirilmesi, Türk Harflerinin Kabulü*, Ak yay., İstanbul, 1973, ss.166-170.

kararlaştırıldı. Falih Rıfkı Atay, Fazıl Ahmet, Ruşen Eşref Üneydın, Ragıp Hulusi, Ahmet Cevat Emre, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, M. Emin Erişirgil, İhsan Sungu, ve İbrahim Grantay'dan kurulan Dil Encümeni, 26 Haziran 1928 tarihinde alfabe ve gramer komisyonu olmak üzere bir ay süren çalışması sonucunda Latin harflerinin Türkçeye ne derecede uygulanabileceğini tespit ederek bir alfabe hazırladı. Hazırlanan bu alfabe 6 Ağustos 1928 son şekli verildikten sonra Mustafa Kemal'e sunuldu²⁴.

Mustafa Kemal'in daha öncede değinildiği gibi daha önce uygulanmasına karar verdiği Harf İnkılâbı konusundaki girişimini 9 Ağustos 1928'de Sarayburnu'nda, Halk Gazinosu'nda gerçekleştirdi. Buradaki söylevinde;

“ Yeni Türk harfleri çabuk öğrenilmelidir. Yeni Türk harflerini her vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunun vatanseverlik ve milliyetçilik vazifesi olarak biliniz. Bu vazifeyi yaparken düşününüz ki, bir milletin bir toplumun %10-%20'si okuma yazma bilir, %80-%90'ı bilmezse ayıptır....”²⁵

Sözüyle tüm inkılâpların gerçekleştirilmesinde olduğu gibi harf inkılâbın gerçekleşmesinde rol oynayacak aydınları gerçekleştirecekleri vazife konusunda cesaretlendirme, kısa süre içerisinde Harf inkılâbını Türk halkına benimsetme konusunda onlara önder olma rolünü üstlenmiştir.

Harf İnkılâbının en kısa süre içerisinde uygulanılmaya konması amacıyla olan Mustafa Kemal, bu inkılâbın Türk milletine benimsetilmesinde görev alacak aydın, yazar, şair, bilim adamı ve milletvekillerine Latin harflerini öğretme görevini de üzerine almıştı. Dolmabahçe Sarayı'nda büyük çalışma salonuna bir kara tahta yerleştirmişti²⁶. Dolmabahçe Sarayı'nın salonları üniversite imtihan salonlarını andırır hale getirilmiş, öğretmenler, şairler, yazarlar, bilim adamları ve milletvekilleri bu salonları Mustafa Kemal'in karşısında dil sınavına tabi tutulmaktaydı²⁷. Bu konuda yaptıklarını kâfi görmeyen Mustafa Kemal, yeni Türk harflerini Türk milletine benimsetme konusunda Türk aydınını cesaretlendirdiği gibi bir öğretmen gibi, Türk milletine bizzat öğretmek için Tekirdağ, Bursa, Çanakkale, Gelibolu, Sinop, Samsun, Tokat, Sivas ve Kayseri' de kara tahta başına geçti²⁸.

Gazi Mustafa Kemal'in gerçekleştirdiği tüm inkılâpları destekleyen Türk basını yeni Türk harflerinin Türk milletine benimsetilmesi konusunda önemli bir rol oynamıştır. İlk olarak *Milliyet* gazetesinde kısa denemelerde

24 Mehmet Serhat Yılmaz, *Harf İnkılâbı Ve Millet Mektepleri 1928-1935 (Kastamonu Örneği)*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2009, ss. 15- 16.

25 *İkdam*, 20 Ağustos 1928, s. 1; *İkdam*, 21 Ağustos 1928, s. 1; *İkdam*, 22 Ağustos 1928 s. 1.

26 Görgülü, *a.g.m.*, s. 32.

27 M. German, 9 Ağustos 1928 *Harf İnkılâbı*, Kader Basımevi, İstanbul, 1938, ss.21-22; *İkdam*, 24 Ağustos 1928, s. 1; *İkdam*, 25 Ağustos 1928, s. 1; *Milliyet*, 12 Ağustos 1928, s. 1. *Milliyet*, 23 Ağustos 1928, s. 1.

28 Paçacıoğlu, *a.g.e.*, s. 23.

Latin harfleri basımı başarılı olduktan sonra²⁹ Gazi Mustafa Kemal Sarayburnu konuşması ile Latin harflerinin uygulanacağını halka açıklamıştır. Türk gazeteleri, Gazi Mustafa Kemal'in Sarayburnu'ndaki konuşması sonrasında yarı Osmanlıca yarı Latin harfleriyle basılmaya başladı. Ayrıca gazetelerde Gazi'nin yeni Türk harflerini öğretmek için çıktığı seyahatler tüm ayrıntıları ile haber olarak verilmekte, Türk halkının yeni Türk harflerini öğrenme konusunda ilgi ve isteği yansıtılmaktaydı³⁰. Türk basını Latin harflerinin Türk halkı tarafından benimsenmesi için kamuoyu oluşturma ve bu harfleri Türk halkına öğretme misyonunu üstlenmiştir.

2. Gazi Mustafa Kemal'in Tekirdağ'ı Ziyareti

Tekirdağ, Gazi Mustafa Kemal'in tümen komutanı olarak görev yaptığı ilk kasabaydı. 23 Ağustos 1928 tarihinde ise halka ilk kez öğretmen olarak yeni Türk harflerini tanıtacağı şehir unvanını kazanmıştır. Tekirdağlıların yeni Türk harflerini benimsemesi ve öğrenme konusunda gösterdikleri yeterlilik, Mustafa Kemal'in Türk harflerinin kısa sürede uygulamaya konulması ve hedefine ulaşması konusunda bir gösterge teşkil etmiştir. Mustafa Kemal'in inkılâpçı özelliklerinden biriside yapacağı inkılâpları oluşturmuş olduğu kadrosu ile paylaştıktan sonra halka mal etmesiydi. Mustafa Kemal, gerçekleştireceği inkılâp öncesinde yurt gezilerine çıkar. Yapacağı inkılâbı halka anlatır, gösterir, yaptırır en son olarak halkı överek halka mâl ederdi. Falih Rıfkı Atay; O'nun inkılâp metodunu, "Halkı övmek, yapacaklarını ona mâl etmek, ve bir halk emaneti gibi görünmek" olarak ifade etmiştir³¹. Gerçekten Mustafa Kemal'in Tekirdağ ziyareti Falih Rıfkı Atay'ın O'nun inkılâpçılığı konusundaki tezini doğrulamaktadır. Gazi Mustafa Kemal'in Tekirdağ'ı ziyareti Türk basını tarafından ayrıntıları ile birlikte verilmiştir. Tekirdağlıların Gazi Mustafa Kemal'e gösterdikleri saygı ve sevgi, yeni Türk harflerini öğrenme konusundaki isteklerini tam anlamıyla yansıtmak amacıyla Atatürk'ün Tekirdağ'ın ziyareti sırasındaki gelişmeleri Türk gazetelerinde yer aldığı şekilde aktarmayı uygun bulduk.

Gazi Mustafa Kemal 23 Ağustos 1928 sabahı saat 05:50' de Ertuğrul yatıyla Tekirdağ iskelesine varır. Mustafa Kemal ile birlikte Tekirdağ'a gelenler arasında Dahiliye Vekili Şükrü Kaya, mebuslardan Salih, Falih Rıfkı, Ruşen Eşref, Recep Zühtü, Cumhuriyet Halk Partisi genel Sekreteri Saffet ve Moskova Büyükelçisi Tevfik Beylerle, Kolordu Komutanı Salih Paşa, Başyaver Rusihi, Deniz İşletmesi Müdürü Sadullah ve yaverleri Nasıd ve İsmail Hakkı Beyler bulunmaktaydı³². (EK-1) Tekirdağlılar Gazi Mustafa Kemal'i karşılamak için iskeleye ve sahillere dökülmüşlerdi. Tekirdağ halkı Gaziyi büyük samimi

29 Uluğ, a.g.e., ss. 177-178.

30 İkdâm, 20 Ağustos 1928 s. 1; İkdâm, 21 Ağustos 1928, s. 1; Hakimiyyet-i Milliye, 23 Ağustos 1928 s. 1; Milliyet, 11 Ağustos 1928 s. 1; Akşam, 23 Ağustos 1928, s. 1.

31 Halil İnalıcık, Atatürk ve Demokratik Türkiye, 5. Baskı, Kırmızı yay., İstanbul, 2016, ss. 63-64.

32 İkdâm, 24 Ağustos 1928, s. 1.

alkışlarla karşılar. Gazi 11:15 geçe doğruca hükümet konağına giderek orada memurlara Yeni Türk harfleri ile yazı yazma konusunda alıştırma yaptırır³³. Gazi saat 13:30' da Tekirdağ Belediyesi'ne gider, orada da yeni harflerin uygulanması konusunda çalışmada bulunur. Belediyeden sonra Zabitan yurdunu ziyaretinde de Yeni Türk harflerini kullanmanın zorunluluk ve faydalarından bahsettikten sonra çarşı içinde bir eczaneye uğrayarak orada bir hoca efendiye Arapça harflerden yazılı bir cümle yazdırırken, kendisi de bu cümleyi yeni harflerle yazar. Arapça yazıyı kimse doğru okuyamadığı halde yeni yazıyı orada bulunan herkes doğru bir şekilde okur. Gazi buradan otomobille şehir içinde dolaştıktan sonra Tekirdağ İskelesine varır. Gazi'yi uğurlamak için iskelede bekleyen askerî kıta ve halka veda ederek Ertuğrul yatıyla tekrar İstanbul'a Büyükkada'ya döner³⁴.

Gazi Mustafa Kemal'in Tekirdağ gezisi esnasında O'nun Tekirdağlılara yeni Türk harflerini benimsetmekteki başarısını, Tekirdağlıların Gazi'ye olan duydukları sevgiyi, Gazi'nin Tekirdağ gezisi sırasında yanında bulunan Falih Rıfkı(Atay) şöyle anlatmaktadır;

“ Sabah saat 6:00 Ertuğrul yatı denizde Tekirdağ kasabası uyuyordu. Tabiatın çığlığı kasabaya, mahallenin köhneliği nazar-ı dikkate çarpıyor. Reisicumhur Hazretleri erken uyandılar. Kasabada yavaş yavaş kımıldanış peyda oldu; Vali Bey yata geldi. Haber aldık ki Tekirdağlılar Reisicumhurun bir türlü geldiğine inanmamışlar.« – Canım Reisicumhur böyle sessiz sedasız gelir mi?» diyorlarmış. Fakat az biraz zaman sonra sahildeki halkın alkış sesleri, çığlığı, otomobillerin « klakson» müzikası kasabaya bir fevkaladelik havası verdi. Reisicumhur halkın coşan dalgalarını yararak Hükümet Konağı'na çıktı. Valinin odasında istirahat etti. Salonlarda ve koridorda memur, ahali keyif keşif bir kalabalık vardı. Bir iki dakika sonra Gazi;

« – Beyler Milliyet gazetesi getirir misiniz?» dedi.

Bir gün evvelki «Milliyet» bulup getirdiler; Gazi, Vali odasına bitişik meclis-i umumi salonuna geçti; memurlar ve vüzeraların teşkil ettiği yarım kavisin nihayetinde bir kara tahta vardı. Reisicumhur Hazretleri sordular;

« – Türk yazısını biliyor musunuz?» : kalabalıktan

«Öğrendik öğreniyoruz; sesleri geldi.

Gazi alâlade bir zatı tahta başına davet etti ve yeni yazı ile bir cümle yazmasını söyledi. Biraz sonra üç küçük hata ile şu cümleyi okuduk.« Büyük Gazi'ye malik olan Türkler bahtiyarlardır.» Başka birini davet etti;« – Henüz bilemiyorum efendim.» dedi.

« – Beş on şekil öğrenmek o kadar güç bir şey midir? Niçin alakadar olup öğrenmediniz?» dedi.

Artık millet reisinin Türk milletine ilk alfabe ve yazı dersi başlamıştı. Herkesi birer birer çağırarak, muhtelif alfabe ve imlâ kaidelerinin hepsini misallerle izah etti. Bir

33 İkdâm, 24 Ağustos 1928, s. 1.

34 Hakimiyyet-i Milliye, 24 Ağustos 1928, s. 1; İkdâm, 24 Ağustos 1928, s. 1.

odacının tecrübesi şayan-ı dikkatti. Tekirdağ Hükümet Dairesi'nin odacısı şimdi yeni Türk yazısını biliyor!

Hükümet Konağı'ndaki ders bir saat sürdü. O aralık Tesadüf ettiklerimizden şunu öğrendik: yeni yazı ümit edildiğinden daha kısa zamanda tâtım edilecektir; Herkes teessüse ve hepsinin bir tek arzusu var! « Komisyonun alfabetini ve gramimini çabuk tâtım edeceğiz.»

Reisicumhur Hazretlerinin ikinci ziyaretleri Belediye dairesine oldu. Orada kaldıkları beş on dakikada yine yeni yazının tatbiki ve tâtımı hususunda fikirlerini söylemek için istifade ettiler. Alkış sesleri ve coşuş içinde boğulan sokakta halk arasına katılan Gazi, biraz ötede bulunan Zabitan yurduna gitti. Ve Livâ Kumandanına Türk yazısı ile satırları dikte etti. «Zabitan yurdunda LivâKumandanı bey efendiye yazdırılmıştır. Bu gün tekir dağında bulunan zabıt arkadaşlarımı ziyaretten çok memnun oldum. Bo memnuniyetimi burada hazır bulunmayanlara da lütfen söyleyiniz. Yeni türk harflerini muhitlerine serîan öğrenmelerini kendilerinden hasatsan ricâ ve talep eder-im. »

Gittikçe kesafatı artan Tekirdağ halkından sokaklar geçilemez halde idi. Na memul bir bayram günü ; kadınlar, kızlar, büyük küçük herkes şenlik yapıyordu. Gazi sevgili halkın içindeydi. Bir aralık kenarda duran Hoca Efendi gözüne ilişti.

« – Gelir misiniz? Hoca Efendi» dedi.

Hemen yakındaki eczaneye girdi. Bulunduğu masaya kapının önüne birikmiş olanlardan birkaç kişi davet etti. Bir kağıda Arapça bir yazı yazdı. Bu yazıyı diğerlerine okuttu. Herkes her kelimeyi bin türlü okudu. Biraz sonra Reisicumhur hazretleri aynı satırları yeni Türk yazısı ile yazdılar. Arapça bilen bilmeyen herkes bu satırları tamamen doğru ve bi'l tabi bir türlü okudu. Kendi el yazısı olan kağıdı Hoca Efendi'ye vererek

« – Sizden Türk yazısını öğrenmenizi isterim.» dedi.

Vakur ve sakin olan Hoca Efendi giran-baha yadigarı her zican ederek çekildi. Reisicumhur Hazretleri kumsaldaki askerî kitayı selamlayarak yata avdet ettiler. İskelede bir kadın atlayarak Gazi'ye koştu. Yere kapandı, ayağının toprağını gözlerine sürdü.

Yatta bu satırları yazarken intihamım şudur: eski yazıdan yeni yazıya intikal meselesi ne ay meselesidir; ne de nesil meselesidir. Bil'a istisna herkes şahsi ve millî menfaatlerin bir an evvel bu istikbal vetiresinden çıkmak olduğunu anlamıştır. Herkes yeni yazının manasını hedefini ve ehemmiyetini severanda benimsemiştir. Bir iki sene içinde Büyük Reisin dediği çıkacak. Şimdi size söylüyorum. Göreceksiniz neler olacak?.

Ertuğrul yatı 24 Ağustos 1928"³⁵.

Tekirdağ Muallimler Birliği Başkanı Mustafa Raşit'in, Gazi Mustafa Kemal'in Tekirdağ'a gelişi ve Latin harflerini memurlara öğretirken aralarında geçen anısını şöyle Naşit Hakkı Uluğ şöyle anlatmaktadır;

35 Milliyet, 24 Ağustos 1928, ss. 1;4.

“ -Hükümet konağına vardığımızda Gazi bir kara tahta etrafında bulunan memurlara Lâtin harfleri hakkında izahat veriyor, bunları teker teker imtihan ediyordu. Fransızca bilenler başarı gösterirken bilmeyenler şaşırıyor, duraklıyordu. Bu durum karşısında Gazi şöyle demişti;

-Şimdiye kadar hazırlanmalıydınız!

-Bu, ufak bir hitap, bir serzenişti. Herkes susmuştu. Gazetelerde bu inkılâba dair yazılar çıkıyordu. Fakat dava resmen ele alınmış değildi. Bunun içindir ki, hakikati açıklamakta fayda olacağına inanarak ona doğru ilerlemiş,kendisini selamlamış ve demiştim ki:

- Paşa hazretleri, evet, buyurduğunuz gibi, bizleri bu işte hazırlanmış görmediniz.Müsadenizle sebebini arz edeyim. Bundan beş on gün önce latin hurufatını yayınlamaya memur komisyon, tarafından gazetelere verilen ilanda önüne gelen, rastgele latin harflerini öğrenmeye kalkmasın. Yakında komisyonumuz tarafından resmi mühürlü bir alfabe yayınlanacaktır. O çıktıktan sonra öğrenmeye gayret edilsin”.

Gazi Tekirdağ Muallimler Başkanının sözlerini samimiyetle karşılar ve yanında bulunan Dahiliye Vekili Şükrü Kaya’ya:

-Beyefendinin sözlerini not ediniz ve acele ediniz demişti.”³⁶

Gazi Mustafa Kemal Tekirdağ’dan ayrıldıktan hemen sonra 25-29 Ağustos 1928 tarihleri arasında Dolmabahçe Sarayı’nda toplanan bilgin ve uzmanlara 3 maddelik bir öneri sunarak alfabenin biran evvel Latin harfleriyle yayımlanmasını ve dilbilgisi yazım kurallarının basılmasını istemiştir³⁷.

Gazi Mustafa Kemal, Tekirdağ’da halka Türk alfabesini öğretme ve benimsetme yanında yeni harflere geçiş konusunda meydana gelen aksakları yerinde görme ve buna yönelik önlemler alma fırsatını yakalamıştır. Tekirdağlıların yeni Türk harflerini öğrenme konusundaki istekleri onların Mustafa Kemâl ve gerçekleştirdiği inkılâplara karşı bağlılıklarını göstermiştir. Bununla birlikte, Gazi Mustafa Kemal Tekirdağlıların kendisine olan sevgisi ve yeni Türk harflerini öğrenme isteklerine hayran kalmıştı. Tekirdağ’daki ilk öğretmenlik tecrübesinin başarısı ve Türk milletinin yeni Türk harflerini kolaylıkla öğrenebileceği kanısı Gazi Mustafa Kemal’in İstanbul’a döndükten sonra yayınladığı mesajına yansımıştır. Gazi Mustafa Kemal bu mesajında Tekirdağ’daki ilk izlenimlerini şöyle belirtmiştir;

“ilk fırka kumandanı olduğum Tekirdağ’ı 14 sene sonra ziyaret edebildim. Bundan çok memnun ve mutahassisim Fakat daha çok memnun ve münşerih olduğum nokta şudur; Tekirdağlı vatandaşlarım daha şimdiden yeni Türk harflerini yazıp okumayı hemen öğrenmişlerdir diyebilirim. Memurların kaffesini bizzat imtihan ettim. Sokaklarda, dükkânlarda halk ile temaslar yaptık. Arap harflerini hiç yazıp

³⁶ Uluğ, a.g.e., s. 186.

³⁷ MehmetSerez, Gazi Mustafa Kemal Ve Harf İnkulâbında Tekirdağ’ın Yeri, İstanbul, 1994, s. 20.

okuyamayabilenlerin Türk harfleriyle derhal ünsiyet ettiklerini gördüm. Henüz ortada salâhiyatdarmakamatın tasdikinden geçmiş bir rehber olmadan, henüz mekteb muallimleri dalâlet-i faaliyete geçmeden yüce Türk milletinin hayırlı olduğuna kanaat getirdiği bu yazı meselesinde bu kadar yüksek şûur ve intikal isticâl göstermekte olduğunu görmek benim için cidden büyük ama çok büyük saadettir. Bu husus elbette ağyar için mucib-i hayret olacaktır. Az zaman sonra yeni Türk harfleri ile gözler kamaştırıcı Türk manevî inkişafının vasıl olabileceği kudret ve itibarın, beynelmilel seviyesini, gözlerimi kapayarak şimdiden o kadar parlak görüyorum ki bu manzara beni gays ediyor. Ben yalnız bugün Tekirdağlılarda sezdiğim ruhi ve hissi halete, yalnız buna dahi istinaden katî olarak beyan ediyorum ki bütün Türk milleti benim gördüğümü, benim hissettiğimi aynen görmekte ve hes etmektedir. Bu kadar hassa ve şuurlu olan Türk Milleti kendisinin refahına, itilasına binlerce seneden beri haylulet edilmekte olduğunu artık temyiz eyledi. Bütün maddi ve manevi manî'leri parça parça ederek ortadan kaldıracaktır. Bundan artık şüpheye mahal yoktur. Dimağınını vicdanını bu kadar azm ve kat'iyetle temizlemeye karar vermiş olan büyük milletimin istikbâlini tasavvur etmek hiçte güç değildir.”³⁸.(EK-2)-(EK-3)

Gazi Mustafa Kemal'in, Tekirdağ'da gördüğü ilgi ve alaka, Türk milletinin kendisine göstermiş olduğu saygı, sevgi, güven ve O'nun yapmak istediği inkılapları benimsemesinin bir sonucuydu³⁹. Gazi'nin, Türk milletinin yeniliklere açık ve bunları kavrama konusunda son derece kabiliyetli olduğu düşüncesinde ne kadar haklı olduğunun da bir göstergesidir. Gazi'nin Tekirdağ'ı ziyareti sonrasında Harf inkılâbını yaymak için daha etkili hareket ettiği görülür. Tekirdağ'dan dönüşünün hemen sonrasında yurdun her tarafında yeni Türk harflerinin öğrenilmesi için kurslar açılmış, devlet matbaası tarafından yeni Türk harflerinin öğrenilmesi ve okuma yazmayı kolaylaştıran alfabe ve gramer kitapları basılmıştı. Aynı zamanda kurumlar kendi memurlarına bu amaçla hafta sonları kurslar açmaktaydılar⁴⁰. Yeni mebuslardan İstanbul'da bulunanlar için Dolmabahçe Sarayı'nda konferanslar veriliyor. Konferanslara mebusların katılımının sağlanması için onlara Gazi tarafından davetiye gönderiliyordu⁴¹. Gazi Mustafa Kemal'in kararlılığı Türk aydını ve Türk milletinin de yeni Türk harflerinin çok daha erken öğrenilebileceği inancını da giderek arttırmıştır. Bu en iyi örnek Falih Rıfki Atay'ın Gazi Mustafa Kemal'in Tekirdağ seyahatine ilişkin tutmuş olduğu notlarında görmekteyiz;

“.....intikal müddeti hakkındaki münakaşaları hatırlar mısınız, ibtida bir nesil, iki nesil, sonra on sene, on beş sene diye düşünüyorduk; şimdi bunun yerine ay hesabı geldi. İlk zamanlar hiç birimiz millî alakamızın hiç bu kadar geniş ve ateşli olacağını tahmin etmezdik. Halbuki O intikal meşakâti için mübalağa edildiğine kani

38 *Hakimiyeti Milliye*, 24 Ağustos 1928 s. 1; *Milliyet*, 24 Ağustos 1928, s. 1.

39 “Tekirdağlılar Büyük Halaskarımızı Pek Samimi Tezahüratla Karşıladılar”, *Hakimiyeti Milliye*, 25 Ağustos 1928, s.1; “Gazi Hazretleri Halkın Fevkalâde Tezahüratları Arasında Tekirdağ'ı Ziyaret Etti”, *İkdam*, 24 Ağustos 1928, s. 1.

40 *Akşam*, 24 Ağustos 1928, s. 1.

41 *Milliyet*, 24 Ağustos 1928, s. 1.

idi. Bütün mesele işin tutumunda idi. Gazi bütün yazı eselelerini, istiklâl davası gibi tuttu. Hepimiz kabiliyetimizin birkaç misli arttığını hissettik: Yeni harflerle okuma yazma itimadını mümkün olduğu kadar süratle kazanarak intikal teessüsünden süratle kurtulmak hepimizin ideali oldu.”⁴²(EK-4)

Sözleri Gazi'nin kararlılığını, cesaretini, kendisine ve Türk milletine olan inancının güveninin ne kadar güçlü olduğunu göstermektedir. Gazi Mustafa Kemal çok öncesinde kafasında tasarladığı harf inkılâbını birkaç ay gibi kısa bir sürede gerçekleştirdi. Tekirdağlılar ve Türk milletinin yeni Türk alfabetesini öğrenmekte azim ve kararı O'nun Türk milletini ne kadar iyi tanıdığının göstergesiydi.

3. Türk Harf İnkılâbı Üzerine Bir Değerlendirme

Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin hangi bakımlardan Osmanlı Devleti'nden bir “kopuş”, yeni bir “başlangıç”, hangi bakımlardan onun “devamı” olduğuna ilişkin tartışmalar siyasal, bilimsel hatta halk arasında tartışılmaktadır⁴³. Cumhuriyet devrimlerini Osmanlı Devleti'nden ve geçmişimizden kopuş olarak yorumlayanlar Harf inkılâbını bu kopuşun önemli aşamalarından biri olarak görmektedirler. Hatta Latin harflerinin kabul edilişi “tepeden inme”, “zorlama ile kasıtlı” olarak Türk milletinin geçmişi ile olan bağlarını koparma hareketi olarak yansıtılmıştır⁴⁴.

Osmanlı devlet adamları, devletin Batı medeniyetinden geri kaldığını fark edip, bu olguyu içselleştirmeye başladıklarından itibaren daha önce hor gördükleri, küçümsedikleri bu medeniyeti gerçek anlamda tanımaya ve anlamlandırmaya başladılar ve Batının sahip olduğu maddi ve manevi unsurların Türk-İslâm kültürüne uyarlanıp, uyarlanamayacağını sorgulamaya başladılar. Birçok kez Batı medeniyetinin maddi ve manevi unsurlarının uyarlanıp uyarlanamayacağı konusunda ikileme düştüler. Düştükleri ikilemin ana nedeni ise geçmişten, yaşadıkları döneme kadar edinmiş oldukları alışkanlıkları bırakarak birden ters bir yöne yani aniden Doğu kültüründen Batı kültürüne yönelmenin ortaya çıkarmış olduğu bir tereddüttü. Türkler yüzyıllar boyunca İslâm kültürüyle yaşamışlar, hatta İslâm dünyasının siyasal lideri ve kültürel merkezi olmuşlardı. Benimsenen ve ait olunan Doğu kültürünün terk edilerek Batı medeniyete doğru hareket edildiğinde Batı medeniyeti tarafından kabul edilmeme, Türk kültürü ile Batı kültürünün birbirine uyum sağlamayacağı, Türklerin millî kültürlerini kaybedeceği korkuları Tanzimat döneminden itibaren başlayan modernleşme ve çağdaşlaşma çalışmalarında duraksamaların yaşanmasına gerekli adımların atılamamasına neden olmuştur.

42 Milliyet, 24 Ağustos 1928, s. 1.

43 Taner Aslan, “II. Meşrutiyet Düşüncesinin Cumhuriyet'e Tesirleri”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 21, (Ağustos 2008), s. 354.

44 Osman Şerifoğlu, *Kültürümüz Açısından İslâm Harflerinin Müdafası*, Sebil Yayınevi, İstanbul, 1997, ss. 191-195.

Tanzimat döneminde tartışılmaya başlanan ancak Osmanlı devlet adamlarının *Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak* arasında sıkışıp kalmalarından dolayı gerçekleştiremedikleri adımlardan biri de harf değişikliği konusudur. Arap harfleri ile Türkçe kelimelerin yazımında ve okunmasında Arap harflerinin Türkçe sesli harfleri karşılama eksik kalması, Arap harflerinin başta, ortada ve sonda farklı yazımları sebebiyle bir kelimenin birden fazla şekilde okunabildiği için zorluklar yaşandığı Tanzimat dönemi Osmanlı devlet adamları ve aydınları tarafından belirtilmiştir. Ancak bahsedilen korkular ve ikilemler sebebiyle gerekli adımlar atılamamıştır. Türkçe kelimelerin Arapça harfler ile yazılmasının sebep olduğu okuma ve yazma zorluğu Arapça harfler üzerine konulacak olan hareketler ve Arapça harflerin ayrı yazımı ile geçiştirilmeye çalışılmış, kesin çözüm ve sonuç elde edilememiş, hatta yeni geçici çözümler daha çok karmaşaya sebep olmuştur.

Tanzimat ve Meşrutiyet döneminde Türk çağdaşlaşma ve modernleşme hareketlerine adına bahsettiğimiz bu ikilemler olumsuz olarak görünse de, bu dönemde yetişen yazar, şair ve bürokrat kesim Cumhuriyet döneminin inkılâpçı kadrosunu oluşturmuştur. Ayrıca bu dönemlerdeki siyasal fikir hareketleri, kültürel ve edebi tartışmalar Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilen devrimlerin sağlam zemine oturtulmasında kaynaklık etmiştir⁴⁵.

Latin harflerinin kabulünün başarılı olmasını bu dönemde inkılâpların karşısında duran "*dinsel muhalefetin*" ortadan kaldırılmasına bağlamak, bu inkılâbın gerçekleşmesini Türklerin geçmiş ve Doğu ile bağının kopması olarak nitelemek tek yönlü çıkarımlarda bulunmaktan öteye gitmemektedir⁴⁶. Latin harflerinin kabulü Türklerin okuma ve yazma sorunu çözmekle kalmamış, günlük yaşamda Türkçeyi esir alan Arapça ve Farsça kelimelerin yerine geçmişini öz Türkçeden alan kelimelerin bulunulmasına kadar giden bir çalışmaya dönüşmüştür⁴⁷. Arap harflerinin, imlâ, gramer ve ses yönünden geliştirilmeye elverişsiz oluşu, Türk halkının çağdaşlaşmak için eğitim ihtiyaçlarını karşılamaması Harf inkılâbını zorunlu kılmıştır. Latin harflerinin kabulü, Mustafa Kemal'in bir liderlik başarısıdır.

Meşrutiyet dönemini yaşamakla birlikte, bu dönemin siyasal, ekonomik ve kültürel tartışmalarına hâkim bir lider olarak bu alanda istenilen başarıların neden gerçekleşmediğini çok iyi görmüştür. Mustafa Kemal, inkılâpları gerçekleştirirken Tanzimat döneminin "*Batı'nın kültürünü mü yoksa tekniğini mi alalım?*" tartışmasının dışında kalarak uygarlığı bütün insanlığın ortak ürünü görmüştür. Uygar Batı'ya yönelerek, Batı'nın temel aldığı aklın ulaştığı bilimsel düşünüşle hareket etmiştir. Bundan amacı millî kültürün evrensel kültürün yani tüm insanlığın ulaştığı noktanın üzerinde gelişmesi ve yükselmesi idi⁴⁸.

45 Taner Aslan, *a.g.m.*, s. 354.

46 Osman Şerifoğlu, *a.g.e.*, s. 195; Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, (çev. Boğaç Babür Tuna), 8. Baskı, Arkadaş Yayınevi, Ankara, 2015, s. 374.

47 Cüneyt E. Koryürek, *Harf İnkılâbında 70. Yıl (1928-1998)*, İstanbul, 1998, s. 18.

48 Bedia Akarsu, *Atatürk Devrimi Ve Temelleri*, 2. Baskı, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1997, s. 150-151.

Mustafa Kemal'in başarısının bir diğer nedeni de gerçekleştirdiği tüm inkılâplarda olduğu gibi Harf inkılâbını gerçekleştirirken de plan ve programını önceden yapmış olmasıdır. İlk olarak bir dilci gibi Türkçenin Latin harfleri ile nasıl kolay ifade edileceği çalışmasını yaptıktan sonra, bu çalışmalarını inkılâpçı kadrosu paylaşmış onların görüş ve önerileri aldıktan sonra basından kamuoyu oluşturma konusunda destek aldığı gibi, Latin harfleri halka öğretme konusunda da yararlanmıştı. Son olarak da bu harfleri kullanacak olan Türk halkının onayını almıştır. Mustafa Kemal, Türk halkının benimsemeyeceği hiçbir şeyin kalıcı olmayacağını farkında olan bir lider olarak ilk başta Tekirdağ olmak üzere Latin harflerini Türk halkına tanıtmış, onun anlayacağı şekilde öğretmiş ve uygulatmıştır. Olumlu sonuç aldıktan sonrada attığı adımdan geri adım atmamış, inkılâbı bizzat yöneterek uygulanmasını sekteye uğratabilecek her engeli ortadan kaldırıp, hızla inkılâbın uygulanmasına devam etmiştir. Latin harflerinin kabulü ve uygulanması sonrasında Türkleri ne İslamiyet dininden ne de onu Türk yapan geçmişinden uzaklaştırmıştır. Aksine kendi öz kültürünü tekrar kazanmasında önemli bir aşama kaydetmesinde etkili olmuş, Türklerin, kendi öz kültürleri ile birlikte Batı ve Doğu kültürlerini kendi bünyesinde birleştirebileceğini ispatlamıştır. Harf inkılâbı, Batı kültürü ile Türk kültürünün uyumunun bir göstergesidir.

Sonuç

Cumhuriyetin İlanı ile birlikte siyasal, ekonomik, eğitim ve kültür, toplumsal alanda yapılan inkılâpların temelinde ümmetçi devlet anlayışından millî bir devlete geçiş amacı yatar. Harf İnkılâbı, Anadolu ve Trakya'da yaşayan unsurları Türk milleti kimliği altında birleştirme, Türk halkına millî bir kimlik verme amacının basamaklarından birini teşkil etmektedir. Gazi Mustafa Kemal Türk Milletinin medeni çağdaş milletler arasında yer almasının vazgeçilmez gereği olarak görmüştür

Gazi Mustafa Kemal, çok önceleri amaçladığı Harf İnkılâbı fikrini ilk defa 9 Ağustos 1928'de Sarayburnu'ndaki konuşmasında ortaya atmıştır. Çok önem verdiği yeni Türk harflerinin Türk milletinin kısa zamanda benimsemesini hızlandırmak amacıyla bizzat kendisi, memur, öğretmen, yazar, milletvekili ve bilim adamlarını bu konu hakkında aydınlatmış ve ders vermiştir. Bununla da yetinmeyerek Tekirdağ başta olmak üzere bizzat kara tahta başına geçerek Türk halkını bu konuda eğitime yoluna gitmiştir. Gazi Mustafa Kemal'in Yeni Türk harflerinin bir ay gibi kısa sürede Türk halkına benimsetmesinde, O'nun Türk milletinin değişime açık yönünü tarihini ve kültürünü yakından tanınması yatar. Yeni Türk harflerine geçiş Türk milletini kültüründen koparmaktan çok O'na eski kültürünü ve millî benliğini kazandırma girişimidir.

KAYNAKÇA

I. Süreli Yayınlar

Akşam

Hakimiyet-i Milliye

İkdam

Milliyet

II. Kitaplar

AKIN, Adem, *Münif Paşa Ve Türk Kültür Tarihindeki Yeri*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1999.

AKINCI, Mehmet, *Türk Muhafazakârlığı Çok Partili Hayattan 12 Eylül'e*, Ötüken Yayınevi, İstanbul, 2012.

AKARSU, Bedia, *Atatürk Devrimi ve Temelleri*, 2. Baskı, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1997.

BARDAKÇI, Murat, *Enver*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2015.

BENGİ, Hilmi, *Gazeteci, Siyasetçi Ve Fikir Adamı Olarak Hüseyin Cahit Yalçın*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2000.

ERTEM, Rekin, *Elifbeden Alfabeğe, Türkiye'de Harf ve Yazı Meselesi*, Dergah Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 1991.

GERMAN, M., *9 Ağustos 1928 Harf İnkılabı*, Kader Basımevi, İstanbul, 1938.

İNALCIK, Halil, *Atatürk Ve Demokratik Türkiye*, 5. Baskı, Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2016.

KODAMAN, Bayram, *Cumhuriyet Tarihi Fikrî Temelleri Ve Atatürk*, Isparta, 1999.

KORYÜREK, E. Cüneyt, *Harf İnkılâbı 70. Yıl(1928-1998)*, İstanbul, 1998.

KANSU, M. MÜFİT, *Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber*, C. 1, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1966.

LEWİS, Bernard, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, (Çev. Boğaç Babür Tuna), 8. Baskı, Arkadaş Yayınevi, Ankara, 2015.

NAŞİT, H. Uluğ, *Üç Büyük Devrim, Eğitimin Birleştirilmesi, Şapka ve Giyimin Değiştirilmesi, Türk Harflerinin Kabulü*, Ak Yayınları, İstanbul, 1973.

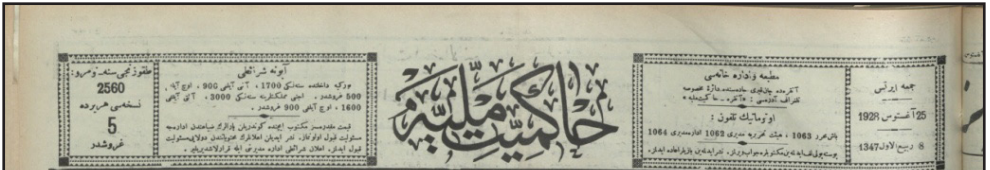
- PAÇACIOĞLU, Burhan, *Sivas Basımında Harf İnkılâbı, Önder Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş., Sivas, 1990.*
- SEREZ, Mehmet, *Gazi Mustafa Kemal Ve Harf İnkılâbında Tekirdağ'ın Yeri, İstanbul, 1994.*
- ŞERİFOĞLU, Osman, *Kültürümüz Açısından İslâm Harflerinin Müdafası, Sebil Yayınevi, İstanbul, 1997.*
- TEKİN, Mehmet, *Harf İnkılâbı Türk Ocaklarının Çalışmaları ve Hatay'da Yeni Yazı, Kültür Eğitim Basımevi Tesisleri, Antakya, 1988.*
- ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir, *Atatürk Ve Harf Devrimi, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1973.*
- YILMAZ, S. Mehmet, *Harf İnkılâbı Ve Millet Mektepleri 1928-1935 (Kastamonu Örneği) Berikan Yayınevi, Ankara, 2009.*
- YORULMAZ, Hüseyin, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Alfabe Tartışmaları, İstanbul, 1955.*

III. Makaleler

- ASLAN, Taner, “ II. Meşrutiyet Düşüncesinin Cumhuriyet'e Tesirleri”, *Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, S. 21, (Ağustos 2008), ss. (345-378).*
- BULUÇ, Saadettin, “ Osmanlılar Devrinde Alfabe Tartışmaları”, *Harf devriminin 50. Yıl Sempozyumu, Türk Tarih Kurumu yay., Ankara, 1981, ss.(45-48).*
- DUMAN, Musa, “ Yenileşme Döneminde Türk Dili”, *Türkler Ansiklopedisi, C. 15, ss.(121-132)*
- GÖRGÜL, İsmet, “Harf İnkılâbı ve Atatürk”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C. 5, Sayı: 13'den ayrı basım. (Kasım 1988), ss.(25-37).*
- KARAHAN, Abdülkadir, “Yeni Alfabe Kabulünün Milli kültürümüz Bakımından Önemi ve Sonuçları”, *Harf İnkılâbı Sempozyumu, İstanbul, 1983, ss.(3-15)*
- ÖZİİPEK, B. Berat, *Muhafazakârlık, Devrim ve Türkiye”, Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce- Muhafazakarlık, İletişim Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 2009. (73-87)*
- TONGUL, Neriman, “ Türk Harf İnkılâbı”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S.33-34 (Mayıs-Kasım, 2010), ss.(103-130)*
- UYANIK Ercan, ÇAM, İ. Davut, “Arap Elifbasın'dan Latin Alfabesine Geçiş Sürecinde Garpcı Söylemler”, *Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi, C. 14, S. 29, (2014-Güz), ss.(189-221).*

EKLER

EK-1: Hakimiyet-i Milliye Gazetesi'nin "Tekirdağlılar Halaskarmıçık Pek Samimi Karşılardılar." başlıklı haberi

TEKİRDAĞLILAR BÜYÜK HALASKARMIÇIK VİCİMİ TEPKİLERİNE İHTİŞAFLI İTTİPALE

Yıldırım Beyazıt'ın İstanbul'u fethetmesiyle başlayan Osmanlı Devleti'nin...

1908'de gerçekleşen İhtilal ile başlayan Cumhuriyet dönemi...

1908'de gerçekleşen İhtilal ile başlayan Cumhuriyet dönemi...

1908'de gerçekleşen İhtilal ile başlayan Cumhuriyet dönemi...

1908'de gerçekleşen İhtilal ile başlayan Cumhuriyet dönemi...

1908'de gerçekleşen İhtilal ile başlayan Cumhuriyet dönemi...

TEKİRDAĞLI HALASKARMIÇIK PEK SAMİMİ KARŞILARDILAR.

1908'de gerçekleşen İhtilal ile başlayan Cumhuriyet dönemi...

TEKİRDAĞLI HALASKARMIÇIK PEK SAMİMİ KARŞILARDILAR.

1908'de gerçekleşen İhtilal ile başlayan Cumhuriyet dönemi...

TEKİRDAĞLI HALASKARMIÇIK PEK SAMİMİ KARŞILARDILAR.

1908'de gerçekleşen İhtilal ile başlayan Cumhuriyet dönemi...

TEKİRDAĞLI HALASKARMIÇIK PEK SAMİMİ KARŞILARDILAR.

1908'de gerçekleşen İhtilal ile başlayan Cumhuriyet dönemi...

TEKİRDAĞLI HALASKARMIÇIK PEK SAMİMİ KARŞILARDILAR.

1908'de gerçekleşen İhtilal ile başlayan Cumhuriyet dönemi...

TEKİRDAĞLI HALASKARMIÇIK PEK SAMİMİ KARŞILARDILAR.

1908'de gerçekleşen İhtilal ile başlayan Cumhuriyet dönemi...

TEKİRDAĞLI HALASKARMIÇIK PEK SAMİMİ KARŞILARDILAR.

1908'de gerçekleşen İhtilal ile başlayan Cumhuriyet dönemi...

TEKİRDAĞLI HALASKARMIÇIK PEK SAMİMİ KARŞILARDILAR.

1908'de gerçekleşen İhtilal ile başlayan Cumhuriyet dönemi...

TEKİRDAĞLI HALASKARMIÇIK PEK SAMİMİ KARŞILARDILAR.

1908'de gerçekleşen İhtilal ile başlayan Cumhuriyet dönemi...

TEKİRDAĞLI HALASKARMIÇIK PEK SAMİMİ KARŞILARDILAR.

1908'de gerçekleşen İhtilal ile başlayan Cumhuriyet dönemi...

TEKİRDAĞLI HALASKARMIÇIK PEK SAMİMİ KARŞILARDILAR.

1908'de gerçekleşen İhtilal ile başlayan Cumhuriyet dönemi...

TEKİRDAĞLI HALASKARMIÇIK PEK SAMİMİ KARŞILARDILAR.

1908'de gerçekleşen İhtilal ile başlayan Cumhuriyet dönemi...

TEKİRDAĞLI HALASKARMIÇIK PEK SAMİMİ KARŞILARDILAR.

1908'de gerçekleşen İhtilal ile başlayan Cumhuriyet dönemi...

TEKİRDAĞLI HALASKARMIÇIK PEK SAMİMİ KARŞILARDILAR.

1908'de gerçekleşen İhtilal ile başlayan Cumhuriyet dönemi...

TEKİRDAĞLI HALASKARMIÇIK PEK SAMİMİ KARŞILARDILAR.

1908'de gerçekleşen İhtilal ile başlayan Cumhuriyet dönemi...

TEKİRDAĞLI HALASKARMIÇIK PEK SAMİMİ KARŞILARDILAR.

1908'de gerçekleşen İhtilal ile başlayan Cumhuriyet dönemi...

EK-2: Gazi Hazretleri Tekirdağ'ı Son Ziyaretlerinde Mahiyetindekilerle Birlikte Hükümet Konağı'nın Önünde

تاریخچه و نام: 2562
 شماره نشریه: 5
 تاریخ انتشار: 1400
 شماره چاپ: 1400

مجموعه و اداره نشریه
 آگهی و چاپخانه
 شماره تماس: 1964
 تاریخ انتشار: 1347

تورک دیلی اجمعی طرفندن تئبیت اولونان املا و حرف شکلری نشر ایدیوروز

یکی تورک آفابنسک امد و تصریف شکلری

II

B b	Baber	bai
C c	Genal	caip
Ç ç	Çan,kaya	çopap
D d	Dalı	dela
F f	Fanal	fena
G g	Galip	gülm
H h	hasan	hava
J j	Jan	ejler
K k	Komal	kulp
L l	Layla	lala
M m	Mahmut	memum
N n	Niri	naa
P p	Pusa	paerik
R r	Roop	rahat
S s	Sasa	say
Ş ş	Şahir	ishare
T t	Tahir	vah
V v	Vah	vah
Y y	Yusu	yas
Z z	Zeki	zyevet

III

تورک دیلی اجمعی طرفندن تئبیت اولونان
 املا و حرف شکلری نشر ایدیوروز

تاریخچه و نام: 2562
 شماره نشریه: 5
 تاریخ انتشار: 1400
 شماره چاپ: 1400

26 آغستوس

بازاریاری
 1928
 10 تاریخ انتشار: 1347

زراعت مستاری احصایه عایرین بک غزمنه بیانی

آناطولی جغتجسی جمهوریت اداره سنک تلقیناتند اعظمی استفادیندی بامشدر

تاریخچه و نام: 2562
 شماره نشریه: 5
 تاریخ انتشار: 1400
 شماره چاپ: 1400

حمایه اطفالک قاز ادینی موقیت

بروکسل چومپو صالونی زوری هیئت حمایه اطفاله

دی یوماد مادی و برک تقصیر برین بلیم مشدر

تاریخچه و نام: 2562
 شماره نشریه: 5
 تاریخ انتشار: 1400
 شماره چاپ: 1400

کی مرش برک نعبی

دوله بانجه سربانه

و برین قوقرانس

تاریخچه و نام: 2562
 شماره نشریه: 5
 تاریخ انتشار: 1400
 شماره چاپ: 1400

چوچو ساق

تاریخچه و نام: 2562
 شماره نشریه: 5
 تاریخ انتشار: 1400
 شماره چاپ: 1400

تورک برنانه سائی

تاریخچه و نام: 2562
 شماره نشریه: 5
 تاریخ انتشار: 1400
 شماره چاپ: 1400

استانبول مطبوعاتی

تاریخچه و نام: 2562
 شماره نشریه: 5
 تاریخ انتشار: 1400
 شماره چاپ: 1400

EK-3: Milliyet gazetesinin Atatürk'ün İlk Dersini Verdiği Tekirdağ Ziyaretini Değerlendiren Haberi

İzmir ve Etilan Şerhleri
 Tarih: 17 Eylül 1928
 Sayı: 30
 Gazeteci: 17
 Sayı: 16
 Tarih: 17 Eylül 1928

Milliyet

24 Eylül 1928
 Sayı: 3913
 Tarih: 24 Eylül 1928

İzmir ve Etilan Şerhleri
 Tarih: 17 Eylül 1928
 Sayı: 30
 Gazeteci: 17
 Sayı: 16
 Tarih: 17 Eylül 1928

Gazi hazretleri dün Tekir Dağı hükümet konagi salonunda me'murlara yeni Türk harflerini bizzat talim ve tam iki saat bülent nasiyelerinde terler akarak siyah tahta önünde durup harf harf yeni yazımızı izah buyurdu-lar. Tekirdağı ehalişi veed-ü heyecan içinde-dir.

Gazinin hitabesi

Yüksek Dâhîrî İsmâîl vâhid bu vaktin ölmüş İsmâîl-i hünerli hazretleri kullarına ve cümlelerine beyan buyurdular: "İlk frıkadan ödevün 'Tâli' dâğına ot üç saat sonra yâknet ehlâkını 'Nâsın' kök me'nâsı ve mütâhâs-ün."

Gazî Millînete İbâlk Dersini Verdi

Milliyet
 24 Eylül 1928
 Sayı: 3913
 Tarih: 24 Eylül 1928

İsmâîl vâhid bu vaktin ölmüş İsmâîl-i hünerli hazretleri kullarına ve cümlelerine beyan buyurdular: "İlk frıkadan ödevün 'Tâli' dâğına ot üç saat sonra yâknet ehlâkını 'Nâsın' kök me'nâsı ve mütâhâs-ün."

Yüksek Dâhîrî İsmâîl vâhid bu vaktin ölmüş İsmâîl-i hünerli hazretleri kullarına ve cümlelerine beyan buyurdular: "İlk frıkadan ödevün 'Tâli' dâğına ot üç saat sonra yâknet ehlâkını 'Nâsın' kök me'nâsı ve mütâhâs-ün."

Yüksek Dâhîrî İsmâîl vâhid bu vaktin ölmüş İsmâîl-i hünerli hazretleri kullarına ve cümlelerine beyan buyurdular: "İlk frıkadan ödevün 'Tâli' dâğına ot üç saat sonra yâknet ehlâkını 'Nâsın' kök me'nâsı ve mütâhâs-ün."

Yüksek Dâhîrî İsmâîl vâhid bu vaktin ölmüş İsmâîl-i hünerli hazretleri kullarına ve cümlelerine beyan buyurdular: "İlk frıkadan ödevün 'Tâli' dâğına ot üç saat sonra yâknet ehlâkını 'Nâsın' kök me'nâsı ve mütâhâs-ün."

İsmâîl vâhid bu vaktin ölmüş İsmâîl-i hünerli hazretleri kullarına ve cümlelerine beyan buyurdular: "İlk frıkadan ödevün 'Tâli' dâğına ot üç saat sonra yâknet ehlâkını 'Nâsın' kök me'nâsı ve mütâhâs-ün."

İsmâîl vâhid bu vaktin ölmüş İsmâîl-i hünerli hazretleri kullarına ve cümlelerine beyan buyurdular: "İlk frıkadan ödevün 'Tâli' dâğına ot üç saat sonra yâknet ehlâkını 'Nâsın' kök me'nâsı ve mütâhâs-ün."

İsmâîl vâhid bu vaktin ölmüş İsmâîl-i hünerli hazretleri kullarına ve cümlelerine beyan buyurdular: "İlk frıkadan ödevün 'Tâli' dâğına ot üç saat sonra yâknet ehlâkını 'Nâsın' kök me'nâsı ve mütâhâs-ün."

İsmâîl vâhid bu vaktin ölmüş İsmâîl-i hünerli hazretleri kullarına ve cümlelerine beyan buyurdular: "İlk frıkadan ödevün 'Tâli' dâğına ot üç saat sonra yâknet ehlâkını 'Nâsın' kök me'nâsı ve mütâhâs-ün."

İsmâîl vâhid bu vaktin ölmüş İsmâîl-i hünerli hazretleri kullarına ve cümlelerine beyan buyurdular: "İlk frıkadan ödevün 'Tâli' dâğına ot üç saat sonra yâknet ehlâkını 'Nâsın' kök me'nâsı ve mütâhâs-ün."

İsmâîl vâhid bu vaktin ölmüş İsmâîl-i hünerli hazretleri kullarına ve cümlelerine beyan buyurdular: "İlk frıkadan ödevün 'Tâli' dâğına ot üç saat sonra yâknet ehlâkını 'Nâsın' kök me'nâsı ve mütâhâs-ün."

EK-4: İkdam gazetesinin Atatürk'ün İlk Dersini Verdiği Tekirdağ Ziyaretini Değerlendiren Haberi

Gâzi hazretlerinin Tekir dağı halkını ziyaret intibâları Koca türk milletinin hayırlı olduğuna kanaât getirdiyi, bu yazı meselesinde, suûr, intikal ve bilhassa istical göstermekte olduğunu görmek benim için cidden büyük, amma çok büyük saadet-tir. Gâzi Mustafa Kemal

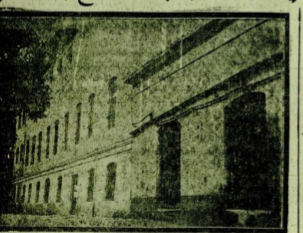
غازی حضرتلرنك تكير داغی خلقو. زیارتلری، ملت ایچون، یكى ارشادلره دولو بر فیض منعی اولدی!

كوكردلمهين كچه مومت مومورسون اولان دؤني سؤور حىدرى، ايلاملىرى سؤورلوقه يان يوزلوقه...

دەئەرى بۆيۈك، امما كۆ بۆيۈك سادەت-تير. Bu himar elbette ağız için meşhûr olmuştur...

دیل اینجهنک رابوری نشر ایلمیسی ابلک تورک «آلقابه» سی، «غیر امداری» وقرانت کتابی بازاره توزیع ایدیلیور

کتابی، قیتمیشدیر ایچون کچهل کزدولوق جالیشتان اولمیش دلمتیس...

تورک دولک بجره باشی تورک نکل بجره مشه دهیور غازی خلقو نکل حىدرى

یهدان سوزکا، چارلی ایچمکی برامشایه اولمیشدور، بوجور بر حوجوا ایشیه تریه...

Bu günkü at yarışları بونوکی باریلرنک اگ مبره خصوصیتی شور: باریشه داخل اولانه هیولانلر، عمد اعتبارلریمدی، بقادر هیچ بر باریشده تصادف ابریمسه درجده قنقدوره

Gâzi hazretleri, Tekir Dagnıda غازي حضرتلری، دون، خلقك فوق العاده تظاهراتی آراسنده تكير داغنی زیارت ایتدی

سایه باغی، موشی ایشیه، چیمبدر، ایچوریت علی قرسی کی موموسی قورق...

تورک دولک بجره باشی تورک نکل بجره مشه دهیور غازی خلقو نکل حىدرى

رئیس موزر قلمی کتبی کان حىدرى سادان اول بوجورده خله ملامتیه کان حىدرى...